

УДК 330.322:330.131.7

О. О. ЧУПРИНА

кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри
економічної теорії Національного
юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
Харків



**ДЖЕРЕЛА ТА ОБСЯГИ ІНВЕСТИЦІЙ
В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ
ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ**

У статті здійснена класифікація основних джерел фінансування інвестицій в інтелектуальний капітал підприємств; узагальнені форми та методи державної підтримки таких інвестицій; здійснений аналіз джерел та обсягів фінансування інноваційних проєктів у сучасній Україні; обґрунтовані причини і наслідки недофінансування інновацій; доведено, що основною умовою переходу України на шлях інноваційної розвитку є проведення інституціональних реформ.

Ключові слова: інвестиції в інтелектуальний капітал, джерела фінансування, державне стимулювання інновацій, венчурне фінансування, податковий інвестиційний кредит.

Постановка проблеми. За майже 25 років незалежності Україна не змогла не те що наростити, але й просто поновити обсяги національного виробництва 1990 р. Однією з головних причин такої ситуації є нечутливість вітчизняної економіки до інновацій, у структурі якої й досі переважають виробництва 2–4 укладів. Конкурентними перевагами сучасної України, майже 50% ВВП якої становить експорт, є багаті природні ресурси, дешева некваліфікована робоча сила та зношені, застарілі, але отримані майже за безцінь основні засоби, створені за часів СРСР. Не можна говорити, що Україна зовсім не виробляє та не експортує інтелектуального продукту, але його частка все ще залишається незначною. Якщо ситуацію не змінити, то Україна так і залишиться відсталою

країною з низьким рівнем життя. Саме тому питання фінансування інвестицій в інтелектуальний капітал набувають сьогодні стратегічного значення.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Питання створення та функціонування інтелектуального капіталу підприємств є предметом вивчення багатьох дослідників як в Україні (Г. О. Білов, О. В. Кендюхов, О. В. Малишко, А. А. Чухно, П. М. Цибульов [1–6]), так і за її межами (Е. Брукінг, Л. Едвінсон, Р. Каплан, Ф. Леві, М. Малоун, Д. Нортон, І. Рус, Г. Рус, Т. Стюарт, К. Свейбі [7–14]). Однак, незважаючи на значні теоретико-практичні надбання в цій сфері, проблему комплексної оцінки джерел фінансування та форм державної підтримки інвестицій в інтелектуальний капітал у сучасній Україні з визначенням причин та наслідків недофінансування відповідних проектів не можна вважати остаточно розв'язаною.

Формулювання цілей. Метою роботи є визначення основних джерел фінансування інвестицій в інтелектуальний капітал підприємств; узагальнення форм та методів державної підтримки таких інвестицій; оцінка обсягів фінансування інноваційних проектів у сучасній Україні; обґрунтування причин і наслідків недофінансування інновацій, а також напрямів розв'язання цієї проблеми.

Виклад основного матеріалу. Інтелектуальний капітал організації може створюватися та нарощуватися двома шляхами: через діяльність у межах самої організації або через залучення інтелектуального капіталу, попередньо створеного за її межами. Тому, розглядаючи в цьому контексті питання фінансування, слід виокремлювати інвестиції в інтелектуальний капітал (якщо його створення чи нарощування відбувається на самому підприємстві) та інвестування інтелектуального капіталу (якщо відбувається його залучення) [15, с. 75].

У будь-якому випадку при здійсненні інвестицій у проекти, пов'язані з інтелектуальним капіталом, одним із провідних є питання про джерела фінансування відповідних процесів. Як і для переважної більшості інвестицій, джерелами фінансування проектів зі створення або нарощування інтелектуального капіталу можуть виступати власні, залучені, позичкові кошти, а також їх комбінації [16, с. 92–93].

До власних джерел суб'єктів господарювання відносять: внески засновників; реінвестований прибуток; амортизаційні відрахування; страхові відшкодування; державні дотації та субсидії; майно, отримане в дарунок, тощо.

Залучені кошти — ті, які отримані від продажу акцій (у тому числі венчурне фінансування) та в результаті добровільних внесків економічних суб'єктів, здійснених на безповоротній основі.

До складу позичкових входять: кредити банків та інших фінансово-кредитних установ; кредити нефінансових організацій, у тому числі комерційні кредити; кошти, отримані шляхом випуску облігацій та інших боргових цінних

паперів; податковий кредит; лізинг; інші джерела, у тому числі кредиторська заборгованість, заборгованість з виплати заробітної плати, зі сплати обов'язкових платежів до державного бюджету та позабюджетних фондів.

Переважає більшість названих джерел широко застосовується при фінансуванні будь-яких інвестиційних проектів. Однак є й такі, що мають особливе значення саме у сфері впровадження інновацій. Йдеться про венчурне фінансування (фінансування діяльності венчурних фірм) та податковий інвестиційний кредит.

Венчурні фірми — фірми, що займаються високоризиковою діяльністю з розробки та впровадження продуктів або технологій, пов'язаних з базисними інноваціями (видатними винаходами, що стають основою формування нових поколінь чи напрямів розвитку техніки).

Це переважно малі підприємства, які можна поділити на дві групи:

- незалежні інноваційні підприємства, які використовують залучені кошти інших суб'єктів господарювання;
- малі підприємства, створені великими корпораціями з метою мінімізації ризиків при реалізації інноваційних проектів.

Таким чином, венчурне підприємство отримує кошти, необхідні для інноваційної діяльності, а інвестор стає його співвласником або власником. Найчастіше це відбувається шляхом передавання інвесторові певної частки акцій інноваційного підприємства. У подальшому за умови успішної реалізації проекту інвестор може продати свої акції за більш високою ціною, що принесе йому додатковий прибуток (окрім дивідендів).

Впровадження новітніх технологій та виробництво інноваційної продукції, з одного боку, може стати джерелом надприбутків, а з другого — через високий ступінь непередбачуваності має високі ризики фінансових втрат, які посилюються відсутністю будь-яких гарантій повернення залучених коштів з боку венчурної фірми. Перше обумовлює значний інтерес інвесторів до інноваційних проектів, друге — їх особливу увагу до вибору об'єкта інвестування та процесу управління венчурним підприємством.

Для інноваційних фірм венчурне фінансування є джерелом отримання коштів на безвідсотковій та на безповоротній основі. Однак за це вони змушені платити втратою частки власності та самостійності у здійсненні управлінської діяльності.

Інвесторами венчурного капіталу можуть бути:

- фінансово-кредитні установи: венчурні фонди, інвестиційні фонди та компанії, банки, страхові компанії тощо;
- нефінансові організації, у тому числі великі корпорації;
- державні установи;
- іноземні економічні суб'єкти.

Податковий інвестиційний кредит слід розглядати як особливе джерело фінансування проєктів, пов'язаних з інтелектуальним капіталом. Адже у світовій практиці подібну можливість зазвичай отримують підприємства, задіяні у пріоритетних сферах розвитку національних економік, в першу чергу такі, що займаються розробкою чи впровадженням інновацій.

Інвестиційний податковий кредит розглядається як можливість, що надається суб'єкту господарювання, протягом певного терміну і в певних розмірах зменшити свої податкові платежі з подальшою поетапною сплатою сум кредиту та нарахованих відсотків [17]. Найчастіше інвестиційний податковий кредит стосується оподаткування прибутку, хоча може застосовуватися і щодо інших податків і зборів.

Головною перевагою цієї форми державної підтримки є те, що підприємство для свого розвитку застосовує власні кошти, не «вимиваючи» дефіцитні вільні кредитні ресурси з ринку та не зменшуючи обсяг альтернативних інвестицій. Від використання інвестиційного податкового кредиту виграють як інноваційні підприємства (отримують можливість використовувати дешеві кредитні ресурси без застав та гарантій), так і держава (через певний термін сума несплаченого податку має бути повернена з відсотками, до того ж у майбутніх періодах суми податку на прибуток мають зрости через розширення масштабів діяльності підприємств, що отримували пільгу) та суспільство у цілому (зростання обсягів інвестицій, у тому числі в інноваційні проєкти; зростання обсягів виробництва та споживання, підвищення заробітних плат тощо).

Однак ці вигоди можуть бути реалізовані лише за умови цільового використання коштів, отриманих через інвестиційний податковий кредит. Тому, якщо підприємство порушує ці умови, воно має бути позбавлене права використання відтермінування податкових платежів та має повернути державі кошти, отримані у попередніх періодах, з відсотками на рівні середніх за банківськими кредитами.

Незважаючи на всі переваги цього джерела фінансування інноваційних проєктів, в Україні воно не отримало поширення. Цікаво, що навіть визначення інвестиційного податкового кредиту в Законі України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28 грудня 1994 р. № 334/94-ВР (втратив чинність 1 січня 2013 р.) більше схоже на визначення податкових канікул (звільнення від сплати податку на певний період): інвестиційний податковий кредит — це відстрочка плати податку на прибуток, що надається суб'єкту підприємницької діяльності на визначений строк з метою збільшення його фінансових ресурсів для здійснення інноваційних програм, з наступною компенсацією відстрочених сум у вигляді додаткових над-

ходжень податку через загальне зростання прибутку, що буде отримано внаслідок реалізації інноваційних програм [18]. Як бачимо з визначення, відтермінування сплати податку на прибуток не передбачає прямого повернення недосплатеної до бюджету суми, йдеться тільки про зростання надходжень у майбутньому внаслідок розширення масштабів діяльності підприємства. Тобто визначення не відповідає сутності категорії «кредит», основними ознаками якого є повернення та платність. У Податковому кодексі України визначення податкового інвестиційного кредиту взагалі відсутнє [19]. Отже, таке важливе джерело фінансування проектів, пов'язаних з інтелектуальним капіталом, як інвестиційний податковий кредит в Україні не знайшло свого застосування.

Що стосується інших форм державної підтримки, то важливу роль у фінансуванні інноваційних проектів часто відіграють бюджетні інвестиційні асигнування — державні кошти, спрямовані на фінансування важливих для країни об'єктів, які можуть бути виділені з бюджету будь-якого рівня. Необхідність державної допомоги у фінансуванні проектів зі створення, оновлення або збільшення інтелектуального капіталу пояснюється зокрема таким [20, с. 212–213]:

- приватний бізнес рідко витрачає кошти на здійснення фундаментальних досліджень через їх значну тривалість та непередбачуваність результатів;
- приватний сектор часто не має достатніх коштів для проведення масштабних наукових досліджень;
- існують сфери, де держава несе особливу суспільну відповідальність або де переважає державна форма власності, зокрема йдеться про медицину, освіту, енергозбереження, природоохоронну, військову, аерокосмічну діяльність тощо.

Окрім прямого фінансування, держава може застосовувати методи непрямого фінансування. Зокрема йдеться про спрощення процесів реєстрації економічних суб'єктів, які здійснюють інвестиції в інтелектуальний капітал, про надання їм пільг при кредитуванні або оподаткуванні, спрощення процедур, пов'язаних із захистом їх прав на об'єкти інтелектуальної власності, надання безкоштовних консультацій з економічних та правових питань, подальше розширення та вдосконалення інноваційної інфраструктури тощо.

У цілому відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. № 40-IV суб'єктам інноваційної діяльності для виконання ними інноваційних проектів може бути надана фінансова підтримка шляхом [21]:

- а) повного безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бю-

джету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів;

б) часткового (до 50%) безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів за умови залучення до фінансування проекту решти необхідних коштів виконавця проекту і (або) інших суб'єктів інноваційної діяльності;

в) повної чи часткової компенсації (за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів) відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів;

г) надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів;

д) майнового страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків відповідно до Закону України «Про страхування».

Але у сучасній Україні, незважаючи на наявний арсенал методів підтримки інновацій, діяльність держави в цій сфері має незначні масштаби та низьку ефективність. Так, частка держави у фінансуванні інноваційної діяльності протягом 2000–2012 рр. коливалася в межах 0,8–2,4% (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл загального обсягу фінансування інноваційної діяльності в Україні за джерелами¹

Джерела	Роки	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Усього, млн грн		1757,1	5751,6	8045,5	14333,9	11480,6	9562,6
у т. ч. за рахунок, %:							
власних коштів		79,6	87,7	59,4	52,9	63,9	72,9
державного, місцевих бюджету та позабюджетних фондів		2,4	0,8	1,2	1,2	2,1	1,9
вітчизняних інвесторів		2,8	1,4	0,4	0,3	1,3	1,3
кредитів		6,3	7,1	7,8	38,3	21,0	6,6
іноземних інвесторів		7,6	2,7	30,0	0,4	8,7	13,1
інші джерела		1,3	0,3	9,6	7,0	3,0	4,2

¹ Складено за джерелами: [22, с. 195; 23, с. 183; 24, с. 3].

При цьому необхідно відзначити загальний низький рівень витрат на фінансування науково-дослідної діяльності. Свідченням цього є дані табл. 2: у 2011 р. частка витрат на НДДКР в Україні становила 0,73%, у той час коли у США вона сягала 2,77%, Німеччині — 2,84%, Японії — 3,26% (дані за 2010 р.), Ізраїлі — 4,39%. А якщо врахувати той факт, що ВВП на душу населення в Україні на порядок нижчий, ніж у зазначених країнах, то стає зрозумілим, що за розміром середньодушових витрат на НДДКР Україна відстає від них у декілька десятків разів. При цьому розрив тільки збільшується, адже в Україні з часом частка витрат на НДДКР у ВВП знижується, а у провідних країнах світу — залишається стабільною або зростає.

Таблиця 2

**Частка витрат на НДДКР у ВВП
в окремих країнах світу за 1996–2011 рр., %¹**

Країна Роки	1996	2000	2005	2010	2011
США	2,55	2,71	2,59	2,83	2,77
Японія	2,77	3,00	3,31	3,26	–
Німеччина	2,20	2,47	2,51	2,80	2,84
Франція	2,27	2,15	2,11	2,24	2,25
Велика Британія	1,83	1,82	1,72	1,80	1,77
Італія	0,98	1,02	1,09	1,26	1,25
Канада	1,65	1,91	2,04	1,85	1,74
Ізраїль	2,71	4,27	4,42	4,35	4,39
Китай	0,57	0,90	1,32	1,76	1,84
Росія	0,97	1,05	1,07	1,16	1,12
Україна	1,19 (дані за 1997 р.)	0,96	1,17	0,83	0,73

¹ Складено за джерелом: [25].

Очевидно, що недофінансування наукових досліджень і розробок гальмує розвиток національної економіки України та збільшує її відставання від провідних країн світу. Серед головних причин цієї ситуації часто називають бідність нашої країни і відповідну нестачу коштів для фінансування НДДКР. Певною мірою вказане твердження є правильним, але це

далеко не головна причина гальмування інноваційної діяльності в сучасній Україні. Головна причина полягає в іншому: інвестиції в інновації поступаються інвестиціям у владу і за термінами окупності, і за ступенем ризику, а часто і за рівнем прибутковості. Під інвестиціями у владу слід розуміти будь-які витрати на встановлення зв'язків з представниками легітимної та нелегітимної влади (підтримка політичних партій, хабарі чиновникам, фінансування криміналітету тощо), які дають підприємствам можливість діяти в унікальних умовах та отримувати відповідні конкурентні переваги. Але найбільша проблема криється ще глибше: інвестиції у владу в сучасній Україні стають умовою виживання підприємств в інституційних умовах, що склалися. Інституційна система країни, «заточена» під встановлення зв'язків з владою та використання відповідних переваг, гальмує інновації [26, с. 10–12].

Таким чином, недофінансування НДДКР — лише «верхівка айсберга», маленький прояв хворої, неефективної, несправедливої, безперспективної системи господарювання, яка сама гальмує свій розвиток. Тому в сучасній Україні для реалізації інноваційного шляху розвитку не достатньо просто збільшити обсяги фінансування НДДКР, необхідно докорінно реорганізувати всю систему суспільних інститутів.

На думку В. В. Дементьєва та В. П. Вишневського, «для цього необхідна своєрідна “нова економічна політика”, що спрямована на перетворення “квазіринкової” економіки, якою є економічна система України, в дійсно ринкову економіку. Інституційна основа такої економіки — виведення свавілля з економічного життя і обмеження приватної економічної влади. Політика держави має бути спрямована на те, щоб розпустити владні економічні угруповання або обмежити їх функції. ... Тільки таким чином можливо створити інституціональний базис для переходу до інноваційної економіки» [26, с. 15].

Висновки. Джерелами фінансування проектів зі створення або нарощування інтелектуального капіталу можуть виступати власні, залучені, позичкові кошти, а також їх комбінації. Переважна більшість джерел широко застосовуються при фінансуванні будь-яких інвестиційних проектів. Однак є й такі, що мають особливе значення саме у сфері впровадження інновацій. Це венчурне фінансування та податковий інвестиційний кредит. Незважаючи на всі переваги останнього, це джерело фінансування інноваційних проектів в Україні не отримало поширення.

Серед форм державної підтримки інновацій важливу роль відіграють бюджетні інвестиційні асигнування, спрощення процесів реєстрації економічних суб'єктів, які здійснюють інвестиції в інтелектуальний капітал,

надання їм пільг при кредитуванні або оподаткуванні, спрощення процедур, пов'язаних із захистом їх прав на об'єкти інтелектуальної власності, надання безкоштовних консультацій з економічних та правових питань, подальше розширення та вдосконалення інноваційної інфраструктури тощо.

У сучасній Україні, незважаючи на наявний арсенал методів підтримки інновацій, діяльність держави в цій сфері має незначні масштаби та низьку ефективність. Одна з головних причин цієї ситуації полягає в тому, що інвестиції в інновації поступаються інвестиціям у владу і за термінами окупності, і за ступенем ризику, а часто і за рівнем прибутковості. Тому тільки докорінна зміна базису — інституціональної системи — дозволить збільшити обсяги інвестицій в інновації та реформувати економіку країни. Заходи державного стимулювання та підтримки інновацій, незважаючи на свою важливість та необхідність, є лише надбудовою. Без трансформації базису будь-які спроби вдосконалити систему державної підтримки інновацій, будь-які витрати на НДДКР не зможуть вивести країну на принципово новий шлях — шлях інноваційного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білов, Г. О. Теоретичний аспект та класифікації інтелектуального капіталу підприємства [Електронний ресурс] / Г. О. Білов. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2008/99-86-17.pdf>.
2. Кендюхов, А. В. Концепция организационно-экономического механизма управления интеллектуальным капиталом предприятия / А. В. Кендюхов // Наук. пр. ДонНТУ. – 2003. – С. 56–62.
3. Малишко О. В. Вимірювання інтелектуального капіталу в європейських компаніях / О. В. Малишко // Інтелект. власність. – 2006. – № 1. – С. 26–39.
4. Малишко О. В. Проблеми діагностики інтелектуального капіталу України за методологією Європейського Союзу / О. В. Малишко // Економіка і право. – № 1 (20). – 2008. – С. 71–75.
5. Цибульов П. Кількісна оцінка інтелекту / П. Цибульов // Інтелект. власність. – 2004. – № 12. – С. 51–55.
6. Чухно А. А. Інтелектуальний капітал: сутність, форми і закономірності розвитку / А. А. Чухно // Економіка України. – 2002. – № 12. – С. 61–67.
7. Стюарт Т. Інтелектуальний капітал. Новий источник богатства организации / Томас А. Стюарт : пер. с англ. В. Ноздриной. – М. : Поколение, 2007. – 368 с.
8. Brooking A. Intellectual capital: Core Asset for the Third Millenium Enterprise / Annie Brooking. – London : International Thompson Business Press. – 1998.
9. Edvinsson L. Intellectual Capital: realizing your company's true value by finding its hidden brainpower / L. Edvinsson, M. S. Malone. – New York : HarperBusiness. – 1997.

10. Kaplan R. S. The Balanced Scorecard: Translating Strategy Into Action / R. S. Kaplan, D. P. Norton [Електронний ресурс]. – Harvard Business School Press. – 1996. – Режим доступу: http://www.netlibrary.com/ebook_info.asp?product_id=7252.
11. Levy F. A simulated approach to valuing knowledge capital // The George Washington University. – 2009. – 189 p.
12. Roos J. Intellectual capital: navigating in the new business landscape / J. Roos, G. Roos, L. Edvinsson. – New York : HarperBusiness. – 1998.
13. Sveiby K. Methods for Measuring Intangible Assets [Електронний ресурс] / К.-Е. Sveiby. – Режим доступу: <http://www.sveiby.com/articles/IntangibleMethods.htm>.
14. Sveiby K. Measuring Intangibles and Intellectual Capital – An Emerging First Standard [Електронний ресурс] / К.-Е. Sveiby. – Режим доступу: www.sveiby.com/articles/EmergingStandard.html#Why.
14. Платонов В. В. Интеллектуальный капитал: оценка и управление : учеб. пособие / В. В. Платонов. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2012. – 116 с.
16. Економіка підприємства : навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. – 208 с.
17. Костюченко О. А. Банківське право [Електронний ресурс] / О. А. Костюченко. – К., 2011. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1029121448126/pravo/bankivske_pravo_-_kostyuchenko_oa.
18. Про оподаткування прибутку підприємств [Електронний ресурс] : Закон України № 334/94-ВР від 28.12.1994. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/334/94-%D0%B2%D1%80>.
19. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-vi>.
20. Управление инновационными проектами : учеб. пособие / под ред. проф. В. Л. Попова. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 336 с.
21. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України № 40-IV від 04.07.2002. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
22. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2011 році [Електронний ресурс] : стат. зб. / відповід. за вип. І. В. Калачова. – К. : Державна служба статистики України, 2012. – 305 с. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
23. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2012 році [Електронний ресурс] : стат. зб. / відповід. за вип. І. В. Калачова. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 287 с. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
24. Інноваційна діяльність промислових підприємств у 2013 році [Електронний ресурс] : доп. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
25. Сайт Світового банку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/GV.XPD.RSDV.GD.ZS?page=1>.
26. Дементьев В. В. Почему Украина не инновационная держава: институциональный анализ [Електронний ресурс] / В. В. Дементьев, В. П. Вишнеvский // Науч. тр. ДонНТУ. Серия: экономическая. Вып. 36-1. – Донецк : ДонНТУ, 2009. – С. 5–16. – Режим доступу: <http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/12875>.

Стаття надійшла до редакції 09.09.2014.

Е. А. ЧУПРИНА

кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономической теории Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, Харьков

ИСТОЧНИКИ И ОБЪЕМЫ ИНВЕСТИЦИЙ В ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЙ КАПИТАЛ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

В статье проведена классификация основных источников финансирования инвестиций в интеллектуальный капитал предприятий; обобщены формы и методы государственной поддержки таких инвестиций; осуществлен анализ источников и объемов финансирования инновационных проектов в современной Украине; обоснованы причины и последствия недофинансирования инноваций; доказано, что основным условием перехода Украины на путь инновационного развития является проведение институциональных реформ.

Ключевые слова: инвестиции в интеллектуальный капитал, источники финансирования, государственное стимулирование инноваций, венчурное финансирование, налоговый инвестиционный кредит.

О. О. CHUPRYNA

Ph.D. in Economics, associate professor, associate professor of p Economic Theory Department, Yaroslav the Wise National Law University, Kharkiv.

SOURCES AND VOLUMES OF INVESTMENTS IN INTELLECTUAL CAPITAL OF UKRAINIAN ENTERPRISES

Problem setting. Nowadays rich natural resources, cheap unqualified workforce and depreciated, outdated but at the same time received for free fix assets, which were created in the USSR, are determined to be the main competitive benefits of Ukraine. And if the situation is not broken down, Ukraine will remain undeveloped country with low living standards. The problem of investing in intellectual capital becomes strategically important in determined above circumstances.

Recent research and publications analysis. The consideration of peculiarities of the intellectual capital creation and functioning has become a subject of research in working papers of both foreign (E. Brucking, L. Edvinson, R. Kaplan, F. Levi, M. Maloun, D. Northon, I. Russ, G. Russ, T. Stewart, K. Sveiby) and domestic (G. O. Bilov, O. V. Kendiukhov, O. V. Malyshko, A. A. Chukhno, P. M. Zibuliov) authors.

Paper objective. An objective of a paper is to determine the main sources of investing in the enterprise intellectual capital; to systematize forms and methods of government supporting of such investments; the cause-consequence analysis of innovation projects underfinancing in modern Ukraine.

Paper main body. Own, borrowed, lent and combined forms of funds are sources of financing of projects regarding the creation or the accumulation of intellectual capital. Most

sources are widely used in financing any investment projects. But some of them play special role in the field of innovation appliance. They are the following — venture financing and tax investment crediting.

Modern Ukraine is characterized by wide range of forms, methods and instruments of government supporting of innovations, including applying budget investment assignments as well as providing free consultations concerning economic and legislative problems. Nevertheless, the role of government in this field is ineffective and of small scale. Such passive position results in the national economy development slowdown and a development lag. One of the main reasons of such situation is that investment in innovations concedes to investment in power by criteria of a recoupment rate, a risk rate and a rate of return. Thus, only the total change of institutional system enables to increase the volumes of innovation investment and to reformat the native economy.

Conclusions of the research. Enterprises can use traditional sources of intellectual capital investing as well as special resources: venture financing and tax investment crediting. Ukrainian legislation represents a wide spectrum of forms, methods and instruments of the government support of investment projects. Thus, the volumes of investing by both government and other economic units are still low and insufficient to perform the transformation into the innovation development of Ukraine. The solution of the problem can be obtained by performing deep institutional transformations, which can make investments in innovations more effective than investment in power.

Short Abstract to an article

Abstract. Classification of the main sources of investments in intellectual capital of enterprises is executed in the article; forms and methods of the state support of investments are generalized; the analysis of sources and volumes of innovative project funding in modern Ukraine is carried out; causes and consequences of innovation under-funding are grounded; it is shown, that the basic condition for Ukraine's conversion to an innovative way of development is the institutional reforms fulfilling.

Key words: investments in intellectual capital, sources of funding, state stimulation of innovations, venture financing, investment tax credit.